

هۆبەكپەن بولاشاق يەلەرن سومايىق

تيانشان سارايىنامىسى

□جاڭ پەي **1-**“مامىر“ حالقارالىق ەڭبەكشىلەر مەرەكەسى — ەڭبەككە القائۇ ايناتىن، ەڭبەكشىلەرگە قۇرمەت بىلدىرەتن مەرەكە، ال بىىلعى ەڭبەكشىلەر مەرەكەسىندە تاىى ُبىىر، ُىسوز جوق، ُمان بەرۋگە ُئىستى ئاقە رىپ — «هۆبەك تارىبەسى“. جۇىردا، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتياسى ورتا-لىق كومىيەتتى، مەملەكەتتىك كەڭەس «جاڭا داۋىردە جوعارى، ورتا، باستا-ۇشى مەكتەپتەردە ەڭبەك تارىبەسىن جالىي بەتتىك كۇشەيتۇ جونىندەكى پەى-كىردى» جاريالاپ، جاڭا داۋىردە جو-عارى، ورتا، باستاۋۇشى مەكتەپتەردە ەڭبەك تارىبەسىن كۇشەيتۇ جونىندە ئاقتى جەتەكشى پىكىردى العا قويىپ، ەڭبەك تارىبەسىندە بولاتىن ُىمورالدى سومداۋ، اقىل - پاراساتتى ارتىىرئۇ، دەنساۋلىقتى كۇشەيتۇ، ەستەتىكانى جەتىلىدىرۋدەي ۇنىيۋەرسال ادام تارىبەلەۋ قۇنىن ساۋلەلەندىرىۋدى دا-رىپتەدى. ەڭبەك ُبىىر ادامنىڭ ەسە-يىپ، دارىندى بولۇنىداى قاجەتتى فاكئور، ەڭبەك ارقىلى ونەگە ورتا-تىپ، ادام تارىبەلۇ، بولاشاق يەلەرن سومداۋ وقۇ - اعارتۇدا بولۇعا ُئىستى مىندەت.

ەڭبەك جەكەنىڭ تىرشلىك قۇرۇنىڭ ُىۋىيرلى نەگىزى، ۇلتنىڭ ۇزبەي گۈل-دەنۇنىڭ نەگىزى، زەردەلى داۋىردە دە مۇنى قاعىس قالىدىرۇعا دا بولمايدى. ەڭبەك تارىبەسى جۇڭگوشا سوتسىيالىىى-تىك وقۇ - اعارتۇ ُىۋىزمىننىڭ ماڭغىزدى مازمۇنى رەتىندە، سوتسىيالىزم قۇرىلىى-شىلارى مەن ُىزباسارلارنىڭ ەڭبەك رۇحانى بەت - بەينەسىن، ەڭبەك قۇن بەتالىسىن جانە ەڭبەك شەبەرلىك ورە-سىن تىكە بەلگىلەيدى. تارىبە بارىسىندا بىلىمگە يە بولۇ، ارىنە، ماڭغىزدى، الايدا ەڭبەك سىنىدى ۇيرەنۇ مەن اماليات ُبىىر بويىنا توعىسقان تارىبە ُىناسلى قالىڭ جاستار مەن ورە-دەردە كەم بولسا بولمايتىن ”مىندەتتى ساباق“.

بىىلعي «جۇڭگو ولەڭ - ُىسوز جارىسىندا» 10 جاستار شاماسىنداى ُبىىر شاباندوزدىڭ ولەڭ - ُىسوز قورى وتە مول بولپ، سۇراۋلارعا تىركلەمەي جاۋاپ بەردى، ُبىىراق ولەڭ -

مادەنىي ُمانى مول دەمالىس وتكىزدى

(باسى 1- بەتتە)

كىتاپ ساراينىڭ 1 - قاباتىنداى اقى تولەۋ اۋمامىنىڭ بىرنەشە اقى تولەۋ تۇعىرى الدىندا الارماندار ەسەپ جابۇدى كۇتىپ تۇر، قالا تۇرىنى ۋاڭ جىنحاي وتباسى دا سولاردىڭ شىنىدە، ول بىلاي دەدى: ”بۇكىن ُبىر ُۇيلى جان ئورنۇدە-مىز تۇگەل كىتاپ دۇكەنىنە كەلدىك، ۇلكەن ۇلمىىزعا «تارىيىنامانىڭ تولىق نۇسقامسى» مەن «بايىرىعى ادەبىي شىعارما-لاردان ئاڭدامالمىلار»، كىشى ۇلما «نە-گىزگى حات ئانۇدى»، وزىمە «قۇرىلىس يىچەنەربايسىندا قۇرىلىس جۇرگىزۋدى باسقارۇدى» ساتىپ الدىم“.

3 - قاباتتاىى ورەندەر كىتاپ اۋ-ماعىندا كوپتەگەن بالالار كىتاپ وقىپ وترەكەن. قالا نۇرىنى ۋاڭ ليڭلىڭ 8 جاستاعى ۇلكەن ۇلى مەن 4 جاستاعى كىشى ۇلىن قاسىنا وترىعىزىپ، ۇمجلە كىتاپ وقىپ وترى. ”مەرەكە، دەمالىس كەزىندە مەن ىلعي بالالاردى كىتاپ ساراينا ەرتىپ كەلەمىن، ولاردى كىشە-كەنتايىنان كىتاپ وقۇعا قۇشتار بولاتىن جاقسى ادەت قالىپتاستىرۇعا باۋلىپ كە-لەمىن“، - دەدى ۋاڭ ليڭلىڭ.

سوزبەن قاتىستى اۋىل شارۋاشلىعى ُوندىرىسىنىڭ سۇرەتتەرى شىققانىدا، شاباندوز كىدىرىپ قالدى دا، اقىرىندا وسى جاعىنان جەڭلىس ئايتى. باعدار-لامانىڭ باعالاۋشى قۇرمەتتى قوناعى: ”بۇل وسى زامانىى قالاداعى بالانىڭ تانىم دەڭگەيىنىنە اسىپ كەتكەن بولۇى مۇمكىن“ دەدى. ُسى جۇ-زندە، جارىسقا قاتنىسقان وسى شاباد-دوز عانا مەمەس، تۇرمىستا دا كوپتە-گەن بالالار ولەڭ - ُىسوزدى چاتقا بىل-گەنمەن ەگىنىشلىك جۇمىستارىنان بەي-خابار، بارلىعى ”تاباقتاعى تاماقتىڭ ار ُىۋىيىرى وڭايلىقپەن كەلمەيدى“ دەگەن ولەڭدى ايتا بىلگەنمەن، استىقە تىڭ سىراپ بولۇنا ُشى اشمايدى. ەڭبەك تارىبەسىنىڭ كەمشىلدىكى سەبە-سىنەن، جۇىرداعى جىلداردان بەرى كەيىىر جاستار مەن ورەندەردىڭ ارا-سىندا ەڭبەك جەمىسىن قاستىرەلمەۋ، ەڭبەك سىتەگىسى كەلمەۋ، ەڭبەكتى سىتەي بىلمەۋ قۇبىلىستارى بايقالدى، ەڭبەكىنىڭ تانىم مەن ارەكەتتىڭ بىرىل-گىن جۇزەگە اسىراتىدىغىن، ۇيرەنۇ با-رىسىندا قولداناتىن، قولدانۇ بارىسىندا ۇيرەنەتىن ساپالى وقۇ - اعارتۇ ُئاسە-لى كەكىن كىم ُبىلىسىن، ال ُوندىرىس پەن تۇرمىستىڭ كەڭ - بايتاق الابىى ەڭبەك تارىبەسىنىڭ ەڭ تاماشا ساباق-حاناسى بولۇى ُئىيسى.

كوكتەمگى ەگىس، كۇزگى جىين - تەرىن، اتىزداعى كوكونىس، تاباقتاعى اسقا دەيىنگىنىڭ بارلىغىندا ەڭبەكىنىڭ كورىكەمدىكى قامتىلعان؛ ال بەينە ەكرانىان سىرت، ونىڭ كۇن سايىن تىنباي ماتەرىيالىدى بەينە ەكرانعا ۇلى، شىعارماشلىقپەن شۇعىلدانۇى جانە بەينە ەكرانىدى رەداكسىيالاپ قىۇى دە-گەندەردىڭ ُوزى دە ُبىىر ُتۇرلى دەنە ەڭبەگى مەن اقىل - وي ەڭبە-گىنىڭ قابىتتاسۇى مەمەس پە؟ ادال ەڭبەككە سۇيەنىپ قولعا كەلتىرگەن قۇانىشى، ُىسوز جوق، ەركىن دە باي بولادى، ول سىياقتى يىتتەرنەت داۋد-رىندە تابىسقا جەتكەن ئىلالاي جاي ادامىدار وزدەرىنىڭ اڭگىمەلەرى ارقىلى ُتپتى دە كوپ ادامدى تارىد-يەلەۋدە، ەڭبەك كاسىپ سالاىسنا، باعالى - باعاسىز دەپ بولنىبەيدى، ەڭبەك تاماشا تۇرمىستى جا-راقتان.

بىيل كوكتەمگى ەگىس كەزىندە، شىينجياڭ اۋىل شارۋاشلىعى داشۇەسى بۇكىل مەكتەپتەگى وقۇشلارعا ”كوك-تەمگى ەگىسكە ُوزى تۇرغان جەرىندە كومهكتەسۇ، كوكتەمگى ەگىسكە قىزمەت وتەۋ“ دارىپتەمە حاتىن تارات-تى، بۇكىل ەلدىڭ جەر - جەرىندەگى وقۇشلار بۇعان جابال ُۇن قوسىپ، يىتتەرنەتتەگى ساباق ۇيرەنۇدى اقساز-پاۋ، جەكەلىك ساققانۇ - قورعانۇدى جاقسى سىتەۋ العى شارتىندا، اتىزدارعا بارىپ وزدەرىنىڭ اقىل - پاراساتى مەن كۇش - قۇاتىن قوستى. كەڭ - بايتاق اتىزدار ەڭ جاندى ۇلكەن سا-باقحانا، بۇل ارادا وقۇشلار مامان-دىق بىلىمبەدىن امالياتتا قولدانىپ قانا قالماستان، ەڭبەكىشى حاللىققا دەگەن سۇيسپەنىشلىكتى جانە حالىق ُۇشىن قىزمەت سىتەۋ جاۋابكەرىشىلە-گىن جەتىلدىردى. وسىنداى ساباقچا-نالاردى وتباسىندا، مەكتەپتە، قوعام-دا كەڭىىنەن جالىپىلاستىرىپ، بالالاردىڭ ەڭبەكىنىڭ ەڭ داڭقتى، ەڭبەكىنىڭ ەڭ قاستەرلى، ەڭبەكىنىڭ ەڭ ۇلى، ەڭبەكىنىڭ ەڭ كوركەم ەكەندىگى جونىدەگى قاعىدانى ۇعە-نىپ، سەبىگەندە قاجىرلىلقپەن، ادال-دىقپەن، جاسامپازدىقپەن ەڭبەك ىس-تەپتىن ەڭبەكشىلەر بولۇنا مۇمكىند-دىك جاساۋ قاجەت.

(باسى 1 - بەتتە)

بەلەت ساتىپ ۇعا كەلگەن ساياحتاشە-لاردىڭ كوبەيۇنە نلەسە، ساياحتاشىلار-عا قىزمەت وتەۋ ورتالىعى دەرەۋ ۇلكەن زالداعى ادام سانىن مەڭگەردى، ەرىكتىلەر بەلەت ساتىپ الاتىن ساياحتە-شىلاردى ەسىكىنىڭ سىرتىندا كۇتىپ تارتىپپەن رەتكە تۇرىپ كەزەكبەىن كىرۇگە باستادى. نازات ساياحتاتىقى كورنىسى ُىڭرىنىڭ ساياحتاشىلارعا قىزمەت وتەۋ ورتالىغىنىڭ كىرەر اۋد-زىندا، كورنەكى ەسكەرتۇ تاقتانى ساياد-حاتشىلارعا ُوزارا 1.5 مەتىر ارالىق تاستاپ، ماسكىنى جاقسىلاپ تارتىپ، تارتىپپەن رەتكە تۇرىپ كەزەكبەىن كىرۇدى ەسكەرتىپ تۇر. ُۇرمىجى قا-لاسىنداى حالىق باقشاسىنىڭ شىنىدە قىزمەتكەرلەر باتەرىيالى كولىككە وتە-رىپ، باقشاداعى ساياحتاشىلارعا ارالىق ساقتاۋدى ەسكەرتىپ ُۇر.

5 - ايدىڭ 1 - كۇنى گۇلدەرى قۇلىپرا اشىلعان قاناس كورنىسى ُىڭمە-رى توپ - توپ ساياحتاشىلاردى قارىسى الدى. قاناس كورنىسى ُىڭمەرد-نىڭ كادر - قىزمەتتىشلەرى ەرىكتى قىزمەت وتەۋ اترەتىن قۇرىپ، ادام كوپ كورنىسى وڭىرلەرىندە الشاق ُجۇرۇ جونىدە ەسكەرتۇ جاساپ، سا-ياحتاشىلارعا ُئپتتى دە جاقسى قىزمەت وتەدى.

ُتلىشى ُۇرمىجى تىانشان ۇلكەن اڭعارى كورنىسى ُىڭرىنىڭ تەكەرىۋ - ولشەۋ پۇنكىتىىنەن وزدەرى كولىك ايداپ ساياحتاتقا شىققان ساياحتاشىلار-دىڭ تىرىقلىلقپەن كولىكتىڭ تەرەزەسىن ُئۇسىرىپ، بوگەتىسىز ُجۇرۇ كودىن كورسەتىپ، قولدارىن سوزىپ دەنە تەمپەراتۇرالارىن ولشەتىپ جاتقانن كوردى. قىزمەتكەرلەردىڭ كەيبىرەۋى كولىكتەردى زارارسىزداندىرسا، كەيبىد-رەۋەلەرى دەنە تەمپەراتۇراسىن ولشەپ، كەيبىىرەۋەلەرى كولىكتەگى ادام سانىن

كورنىسى وڭىرلەرى دەن قويا قامتاماسىز ەتتى، ساياحتاشىلار الاڭسىز ەمىن - ەركىن سەرۋەندەدى

ەستەلىككە ىلىپ ُجۇر . 30 سەكۇندقا جەتپەيتىن ۋاقىتتا كولىكتەر تەكسەرۇ - ولشەۋ پۇنكىتىىنەن ُوتىپ اۋتوتۇراققا توقتادى.

الدىن الا كەلىسىپ، تارتىپپەن سەرۋەندەدى
”1 - مامىر“ كەزىندە، ساياحتاشە-لار رەسىيى ۇب - سايت، الەۋمەتىنىك ُىنومەر، ُۇشىنشى چاق تۇعىر سىياقتىلار ارقىلى بەلەت ساتىپ ۇعا الدىن الا كە-لىسە الادى، شىينجياڭدىعى ارقايىسى كورنىسى وڭىرلەرى ساياحتاشىلاردى ُبىىر ۋاقىتقا شوعىرلانباي ساياحتانتاۋعا جە-تەكتەپ، قالڭ ادامدى باسقارۇ - مەڭگەرۇ وتكەلىن العا جىلجىتىپ، سول جەردىڭ وزىندە بىتىراتۇداي تىرىقسىز كۇيدى ساپار-دان بۇرىنعى جوسپارلاۋ مەن جەتەكتەنۇ سىندى تىرىقتى كۇيكە وزگەرتىپ، ساياحتە-شىلاردىڭ ساپار ۋاقىتىنىڭ قالىپتان تىس شوعىرلانۇنىان ساقتاندى.

قاناس زەردەلى ساياحت شەكتى جاۋاپكەرىشلىك سەرىكتەستىگىنىڭ ورنىدە-باسار باس دىرەكتورى يە يۇيچىڭ تا-سىتىرىپ بىلاي دەدى: **”1 - مامىر“** كەزىندە، قاناس كورنىسى ُىڭمەرى جە-لىدە شىن اتى - ُجونى تۇزىمىنىدە ۋا-قتىققا ُبولىپ الدىن الا كەلىسۇدى ۇز-دىكىسىز اتقارىپ، كورنىسى ُىڭمەرى كوتەرىمىدىلىگىن 30%تىن اسىرماۋ تالابىن قاتاڭ اتقاردى، سونمەن بىرگە ساياحتاشىلاردى كورنىسى وڭىرىنە كىرۇ جانە سەرۋەندەۋ كە-زىندە بىتىراتۇدى، ُبولىپ سەرۋەندە-دەتۇدى ويداعىداي سىستەپ، كورد-نىس وڭىرىندە سەرۋەندەۋدىڭ حا-ۋىپسىز، ُئارتىپتى بولۇنا شىنايى كە-پىلدىك ەتتى.

”ۋاقىتقا ُبولىپ، شىن اتى - جونىدە مەن الدىن الا كەلىسۇ ساياحتاشىلاردىڭ ساياحت ساپارىن ۇيلەسىمدى ورنالاسە-تىرۇعا ُونىمدى تۇردە جەتەكتەپ، قا-

ُۇرمىجى بازارىندا تۇتىسۇ قىزا ُتۇسى

(باسى 1 - بەتتە)

”1 - مامىردى“ قارىسى ۇۇ ُۇشىن بىر-نەشەۋىمىز ُۇرتىس 3 تۇن دۇكەندى ازىرلەدىك، بۇگىن دۇكەنگە كەلگەن قارىدارلار بىرنەشە كۇنىنىڭ الدىنداغە-دىان كورنەكتى كوبەيدى!“، - دەدى دۇكەندە جىپىرلاتا تىزىلگەن قولونەر سۇرەتتەرى، قولدان جاساعان روزا گۇلى جەلىسە اسەمدىك بۇيمىدارى سىياقتىلاردى نۇسقاپ تۇرىپ دۇكەن قوجايىنى لي ياشۇاڭ قۇانا تىلىشىگە.

دەنە تەمپەراتۇراسىن ولشەتىپ بولعاننان كەيىن، ُتلىشى ُۇرمىجى قالاسىنىڭ خۇڭچىلۇ كومىيۇتەر بازرا-رىنا كىرىپ، كوپتەگەن ايگىلى ماركا دۇكەندەرىنىڭ **”1 - مامىرعا“** بايلانىسە-تتى تىپىمدىلىك جارنامالارىن شىعارعاندى-مەن كوردى. **”بىزدىڭ باعادا تىپمەد-لىك جاساۋدان باسقا، سىمسىز ُىنتىئۇىر جانە كومىيۇتەر سالاتىن سومكە ۇسىنۇ سىياقتى ساتۇدى جەبەۋ قىيمىلدارمىز بار.** نىدەتنىڭ قىپالىنان الدىڭعى 4 ايدا قارىدارلار وتكەندەگىدەن ازايدى، تا-ياۋدان بەرى ساتۇ سومامسى قايتا كوتە-رىلە باستادى، سئۇدەنت قارىيدارلار كورنەكتى ارتتى“، - دەدى خۇيىپۇ كومىيۇتەر ارنائۇلى ساتۇ دۇكەنىنىڭ قىزمەتكەرى ساي جى.

ُۇرمىجى قالاسى ياشىين تۇرمىسى الاڭسىدا ساتۇدى جەبەۋ جارنامالارى ار جەردەن كوزگە شالىنادى، سۇلۇلىقە-

تارعا تۇرىپ كۇتۇ ۋاقىتىن ازايتىپ، كورنىسى ُىڭمەرىنىڭ جۇمىس جۇرگىزۇ حاۋىپسىزدىگىنە شىنايى كەپىلدىك ەتتى“، - دەدى يە يۇيچىڭ.

نازات ساياحت كورنىسى ُىڭمەرى زاڭ اتقارۇ ۇلكەن اترەتىنىڭ باستىعى دىڭ خۇڭجۇڭ تىلىشىگە بىلاي دەدى: كورنىسى ُىڭمەرى ساياحتاشىلاردىڭ جەلىدە جانە جەلىدەن تىس الدىن الا كەلىسۇ تاسلىمەن كورنىسى وڭىرىنە كىرۇىن اتقاردى ارى كورنىسى ُىڭمەرد-ىنە كىرەتىن ادام سانىن بىردەي تىزگىندەدى. ساياحتاشى سانى ولشەمەنەن اسىپ كەتكەندە، كورنىسى ُىڭمەرى بەلەت ساتۇدى توقتاتتى ارى الدىن الا ەسكەرتۇ ئىنفورماتىياسىن جارييالادى. سونمەن بىرگە، كورنىسى ُىڭمەرى ُبىىر ۋاقىتقا شوعىرلاندىرماي ساياحتە-شى قاپلىدادى.

ُۇرمىجى تىانشان ۇلكەن اڭعارى كورنىسى ُىڭمەرىنىڭ جاۋاپتىسى تىلىشىگە بىلاي دەدى: كورنىسى ُىڭمەرى ار كۇنگى ساياحتاشىلاردى 6000 اداممەن شەكتەدى، جوعارى شەككە جەتكەندە، بىرەۋى كىرگەندە بىرەۋىن شىعارۇ ادىسىن دەرەۋ اتقارىپ، ساياحتاشى سانىن قاتاڭ تىزگىندەدى.

5 - ايدىڭ 2 - كۇنى كەزەكتە تۇرىپ تىانشان بوعدا كولى كورنىسى وڭىرىنە كىرۇدى كۇتىپ تۇرغان ُۇرمىجى قالاسىنىڭ تۇرىنى لي ران كورنىسى ُىڭمەرىنىڭ ساققانۇ - تىز-گىنىدەۋ شاراسىنا وتە رىزا بولدى. ُۇرمىجى اۋدانى شىيانلاي شاعىن قالا-شىعىندا سەرۋەندەپ جۇرگەن ُۇرىمە-جى قالاسىنىڭ تۇرىنىى ۋاڭ جۇان تىلىشىگە بىلاي دەدى: **”قازىر كورد-نىسى ُىڭمەرى قىزمەتكەرلەرىنىڭ ىندەقتەن ساققانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتتە-نە سايىكەسۇ وزىمىزگە دە، وزگەگە دە جاۋاپتى بولۇ سانالادى“.**

قارىدارلار ۇزىننان - ۇزاق شىرەت كۇتۇدە. دۇكەن قوجايىنى تاىى اقسا تولەيتىن ورنىعا سىپىرت، زارارسىزدانە-دىرۇ سۇيىقتىغىن بۇرىكىكشى، زارارسىز-داندىرۇ قاعاز ورامالى سىياقتى بۇيىمە-داردى قارىدارلاردىڭ قالاعان ۋاقىتتا پايدالانۇنا ارنائۇلى دايىنداپ قويىپتى. **”ئاڭمەرەك دۇكەن اشلىسىمەن قارىدار-لار وسىنشاما كوبەيدى، بۇگىن 200 نە-شەسىن ساتاتىن سىياقتىمىز“**، - دەدى تۇشىيىڭ جايرىاڭ قاعىپ.

وسىمەن بىرگە، ُۇرمىجى قالاسى چاڭجىياڭ جولىنداى دۇڭجاۋ كوزايىنەك تولايىم ساتۇ بازارىندا ُتلىشى كوپتە-گەن ادامنىڭ كۇنەن قورعانۇ كوزايىنە-گىن ساتىپ ىلىپ جاتقاندىغىن، كەيبىىر اتا - انالاردىڭ بالاسىنىڭ كورۇ قۇاتىن تەكسەرتىپ، كوزايىنەك بۇيرتىپ جاتە-قاندىمەن كوردى. **”بىيل نىدەتنىڭ قىپا-لىنان بازارداى ساۋدا سايكەس مەزگىلە-دەگىدەن ُبىىرشاما تومەندەدى. 4 - ايدىڭ 2۵ - كۇنىنەن باستاپ ُبىىز 1 - مامىر“** ُئىيىمدى باعادا ساتۇدى جەبەۋ قىيمىلدارىن جولعا قويدىق. وسى بىرنە-شە كۇندە قارىيدارلار كورنەكتى مولايدى“، - دەدى كوزايىنەك ساۋدا بازارىنىڭ جاۋاپتىسى، دۇڭجاۋ شارۋاشە-لىق قارجى قوسۇ شەكتى سەرىكتەستە-گىنىڭ ۇنەملىك سىتەرگە جاۋاپتى ورنىدە-باشار باس دىرەكتورى چىن دىجى قۇانا.